

ПАТРІОТ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ (Володимир Іванович Різник)

В переддень свят Покрови та Захисника України з моєї малої батьківщини – Мелітопольщини прийшла сумна і трагічна звістка: відійшов у вічність національного виміру учений-краєзнавець, ветеран і визначний організатор санітарної медицини, донедавна керівник Мелітопольської СЕС, письменник і публіцист, багатогранно обдарована людина, відомий громадський діяч, почесний громадянин міста Мелітополь, стипендіат Президента України, великий український патріот, симиренкознавець та один із моїх найкращих друзів Володимир Різник.

Нащадок запорозький козаків та садівників з Придніпров'я, народився у перший повоєнний рік під Запоріжжям у селі Веселянці Кушугунського р-ну. Його батько український солдат, а мати – звільнена з гітлерівського концтабору бранка з України. Хлопець виховувався дідом та в одному з Василівських інтернатів. У 1970 році закінчив Дніпропетровський медичний інститут. Слухав лекції відомих українських учених – корифеїв гігієнічної та епідеміологічної науки: Громашевського, Медведя, Жаботинського, Шандала, Павлова, Покровського, Габовича, Калужного, Братуся, Шутика. Одночасно заочно навчався у театральній студії народного артиста СРСР Юрія Любимова у Москві. Працював у різних санітарно-епідеміологічних установах Запорізької області.

Наприкінці 70-х років минулого століття його призначили головним санітарним лікарем Мелітопольської санітарно-епідеміологічної станції. На цій посаді він працював до самої раптової смерті. Влітку минулого року санітарно-епідеміологічна служба України, учені-краєзнавці, численні друзі та широка громадськість міста вшанували його славетне 70-ліття.

Науковий та літературно-публіцистичний доробок небіжчика величезний. Він – автор близько сотні фахових, краєзнавчих та публіцистичних праць, різножанрових науково-популярних творів.

Володимир Різник збагатив санітарно-гігієнічну науку, історію та краєзнавство дюжиною оригінальних, добротних монографій, відкрив

для Північної Таврії і, зокрема, для Мелітопольщини, цілу низку забутих і знакових для всієї України особистостей.

Авторитетний краєзнавець був одним із ініціаторів створення на Мелітопольщині Національного історико-культурного заповідника «Кам'яна Могила», здійснив видання унікального фотоальбому «Мелітополь ХХ століття», «Таврійської кулінарії», спорудив у центрі Мелітополя пам'ятник основоположнику земської медицини на Мелітопольщині, організатору Мелітопольської СЕС, основоположнику мелітопольського промислового садівництва, піонеру освоєння сипких пісків Нижнього Придніпров'я під сади та виноградники, батьку знаменитої мелітопольської черешні – Андрію Корвацькому.

Пишаюся тим, що мені пощастило разом із знаним краєзнавцем повертати із забуття ім'я видатного таврійського земського лікаря та талановитого ученого-садівника Андрія Корвацького. Цю справу після мого вимушеного від'їзду з Мелітополя продовжив Володимир Різник. Наприкінці 70-х років минулого століття його призначили головним лікарем Мелітопольської СЕС, яку колись створив Андрій Корвацький. Новий керманіч станції не обмежився лише фаховою роботою, але й розпочав активну пошукову діяльність, вивчаючи історію СЕС та діяльність її першого керівника.

Мушу зауважити, що на той час ми з місцевим мелітопольським істориком Зиновієм Дубровським підготували солідну науково-популярну монографію про життя та діяльність

Андрія Корвацького. Кілька розлогих публікацій про мелітопольського подвижника – лікаря та садівника я зробив і у запорізькій пресі. Публікації докорінно міняли висвітлення історії мелітопольського садівника і не стикувалися із загально прийнятою компартійною точкою зору. Партійне начальство та інститутське керівництво звинувачували мене в необ'єктивному висвітленні історії і заборонили публікацію нашої праці «Серед пісків, за шляхом Муравським». Її я з своїм співавтором направив у дніпропетровське видавництво «Промінь». Через цей конфлікт я змушений був покинути Інститут і повернутися до Криму.

Рукопис нашої монографії мудра невістка Корвацького Катерина Тубалова передала до Херсонського державного архіву, на батьківщину лікаря. Володимир Іванович відшукав переданий рукопис і зустрівся зі мною у Сімферополі. Він взявся за видання праці. Тож, завдячуючи йому, майже через 30 років після написання науково-популярного нарису про Андрія Корвацького в 2007 році. Він був опублікований окремою книгою, з передмовою Володимира Різника у видавничому домі Мелітополя.

З того часу діяльність доктора Андрія Корвацького та створеної ним Мелітопольської СЕС стало головною темою в дослідженнях Володимира Різника.

Як фахівець з санітарної медицини, мій побратим набагато глибше вивчав історію формування земської медицини у Північній Таврії, історію та діяльність Мелітопольської СЕС, створеної Андрієм Корвацьким. Об'єднавши з моїми садівничими дослідженнями, пошукові здобуття Володимира Різника, упродовж 2008–2009 років, ми видали у ТОВ «Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні» два томи монографії «Провісник» про життя та діяльність Андрія Корвацького. Володимир Іванович взяв на себе також всі організаційні та фінансові питання.

Краєзнавець ініціював також створення телефільму «Зірка Корвацького» та організацію постійно діючої експозиції у Мелітопольському краєзнавчому музеї. Разом з Володимиром Різником на запорізькому та мелітопольському телебаченні ми провели кілька передач.

У пошуках матеріалів про видатного таврійського лікаря та садівника мелітопольський краєзнавець ретельно вивчав московські, петер-

бурзькі, польські і навіть паризькі архіви. За ініціативи і фінансової підтримки дослідника, у м. Мелітополі поблизу СЕС відкрили пам'ятник знаменитому лікарю й садівнику Андрію Корвацькому. Володимир Різник ініціював також відродження та впорядкування могили Андрія Корвацького на території його родинної садиби, розташованої на мелітопольських сипких пісках.

Як багатогранний дослідник, тонкий знавець поезії та літератури Володимир Іванович зібрав, упорядкував та видав у 2014 році велику збірку поетичних творів сина Андрія Корвацького Івана «Мені б повернутися до рідного Мелітополя». Він як емігрант жив і помер у Швеції у 1975 році.

Талановитий поет і музикант Іван Корвацький був добре знайомий з Львом Толстим, товаришував з Іваном Будіним, Олександром Блоком, Костянтином Бальмонтом, Андрієм Білим, Леонідом Андрєєвим та багатьма поетами, художниками й музикантами тієї доби. До речі, майбутній перший російський лауреат Нобелівської премії, з яким Іван Корвацький підтримував тісні зв'язки в еміграції, високо поцінував його біографічний роман «Перед смертю». Його мелітополець написав, перебуваючи 13 місяців в одиночній камері смертників у петербурзьких «Крестах».

До упорядкованої Володимиром Різником збірки поезій Івана Корвацького дослідник написав розлогу передмову-розвідку «На зламі епох». Вона по своїй суті є самостійним історико-мемуарним твором. Зазначена праця має величезне значення для дослідників денікінсько-врангелівського періоду Криму. Адже Іван Корвацький, як провідний тогочасний журналіст та один з ідеологів білогвардійського руху, перебував у близькому оточенні як Денікіна, так і Врангеля. За свідченням Володимира Різника, емігрант залишив спогади про ситуацію у Криму, зокрема Сімферополі, Феодосії, Севастополі та у Північній Таврії упродовж 1918–1920 рр.

Мелітопольський краєзнавець Володимир Різник досить тісно і плідно працював з Кримом. Готуючи свою наукову монографію про земську медицину у Мелітопольському повіті, він перелопатив не лише кримознавчу бібліотеку «Таврика», але й кримські архіви. Він довів близьку дружбу першого хірурга м. Мелітополя, й організатора земської медицини в Північній Таврії та фундатора Мелітопольської СЕС

Андрія Корвацького з відомим кримським лікарем С. Єлпатьєвськи, у якого він часто гостював і лікувався. Знаменитий мелітополец, перебуваючи на лікуванні, помер в Ялті у 1907 році. Тож саме цього року виповнилося 110 років від дня його смерті.

Володимир Різник з'ясував, що один із братів Андрія Корвацького, Сергій працював управителем Качинського маєтку великого кримського землевласника, адмірала Мордвинова. А молодший син лікаря Дмитро Корвацький як ґрунтознавець тривалий час працював у Криму. Він створив першу ґрунтову карту півострова.

Основоположник промислового садівництва у Північній Таврії та «батько» славетної мелітопольської черешні Андрій Корвацький, створюючи свої знамениті сади на Мелітопольщині, ретельно вивчав багатющий досвід криських садівників. Він поставив собі за мету виростити у Північній Таврії на сипких пісках Придніпров'я кращу від кримської садовину та винограду, створити на Мелітопольщині вина кращі від кримських. І з цими завданнями піонер мелітопольського садівництва впорався успішно. Садовина, виноград та вина сорту Каберне з Мелітопольщини упродовж кількох десятиліть отримували золоті медалі та найвищі нагороди на всеросійських та міжнародних виставках.

А черешню з промислових садів Корвацький експортував до Франції. Запорізькі туристи ще у радянські часи, за свідченням преси, бачили у Парижі фруктову крамницю «Мелітопольська черешня». Намагався відшукати цю крамницю і Володимир Різник, але, як він мені розповідав, цей магазин у Парижі не зберігся. Тож завдячуючи нашим дослідженням спільно з Володимиром Івановичем, в українську історію та садівничу науку повернуто усвідомлено вилучене радянською владою ім'я основоположника мелітопольського садівництва знаменитого хірурга й організатора таврійської земської медицини Андрія Корвацького..

Плідна співпраця Володимира Різника з Кримом не припинялася до самої його окупації російськими загарбниками. Володимир Іванович майже щороку брав участь у симиренківських та

інших конференціях, які відбувалися у Криму. Я познайомив його з видатною кримською майстринею Героєм України Вірою Роїк. Вони стали близькими друзями. Мелітопольський дослідник відвідував майже всі кримські виставки вишивальниці. А до 95-ліття від дня народження Віри Роїк мелітопольські художники вручили їй портрет.

Сам Володимир Іванович ініціював і фінансово підтримав проведення повноформатних виставок творів майстрині у Мелітополі. Запоріжжі та Харкові. Тісна дружба пов'язувала мелітопольського краєзнавця і щедрого мецената Володимира Різника з сином видатної вишивальниці Вадимом Роїком та багатьма кримськими науковцями.

Як чесний громадянин Мелітополя Володимир Різник запросив знану в Україні сімферопольську дитячу театральну студію «Світанок» під керівництвом заслуженого працівника культури України Алли Петрової та режисера Олександра Польченка на святкування 220-ліття міста. Гастролі кримських студійців виявилися досить успішними.

З Володимиром Івановичем ми мали намір створити у Мелітополі відділення Наукового товариства ім. Тараса Шевченка. Але не встигли. Проте невгамовний дослідник встиг створити повноцінну «Спілку краєзнавців Мелітопольщини», яку він і очолив. Запрошував до співпраці й мене.

Сподіваюся, що вдячна Мелітопольщина гідно вшанує пам'ять цієї видатної людини, гідного сина української землі. Думаю, що мелітопольські краєзнавці, враховуючи величезний внесок дослідника у вивчення історії запорозького краю, назвуть його іменем створену ним «Спілку краєзнавців Мелітопольщини», а міська влада надасть його ім'я одній з міських вулиць.

Твердо переконаний, що видатного краєзнавця будуть завжди пам'ятати як в Криму, так і в усій Україні.

Вічна пам'ять і пошана великому досліднику і патріоту української землі.

Петро ВОЛЬВАЧ